

בס"ד

מרחשון התשפ"ו
מפטיר לקראת תאמר יעקב (ישעיה מ)

פרשת לך לך

עלון חידושי תורה ופרפראות על פרשת השבוע בענייני דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל

בפרשת לך לך 126 פסוקים = ויפל, עבדים, יבא דודי לגנו

ויפל אברם על פניו ויגבר אתו אלהים לאמר. (בראשית יז ג)

יבא דודי לגנו לבית משכבו ומקדש ויאכל פרי מגדיו יקבל קרבנות. (שה"ש ד טו)

ובית שני עמד ת"ך בגימטריא ויאכל פרי מגדיו. (רוקח)

יש בה מצות עשה אחת והיא מצות ברית מילה. (ספר החינוך)

סגולה להצלחה בפרשה - חודש מרחשון שבטו נפתלי, וראוי לרוץ בו לדבר מצוה כמידתו איילה שלוחה, וביום י' לחודש שנולד גד, יהיה היום הזה למזל טוב לכל העושה דבר, וביום טובה יהיה טוב כי זכות גד חופף עליו כל היום ההוא.

כתב רבינו בחיי ז"ל, בנימין הצדיק נולד ביום י"א לחודש מרחשון, ובו ביום שנולד בנימין מתה רחל כדכתיב (בראשית לה יח) **וַיְהִי בַצֹּאת נִפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאֹנִי קָרָא לוֹ בְּנִימִין**. עכ"ל ולפי זה אשכחן טוב טעם על קריאת שם החודש הזה מרחשון על שם דנפטרה בו אמא רחל, ומ"ר ראשי תיבות מ'תה ר'חל. טעם נוסף על שם שאין בו יום טוב. וכן על שם טיפת הגשמים שירד דמר הוא מלשון (ישעיה מ טו) **הֵן גּוֹיִם כָּמֹר מִדְּלִי**.

(מועד לכל חי כו) (בן יהוידע – סנהדרין קט א)

סגולה למקשה לילד - בפרשת המילה (בראשית כל פרק י"ז) אין ט', וכן במזמור **עֲנֵה יְ-הוָה בְּיוֹם צָרָה** (תהלים כ). ואין נופלים על פניהם ביום המילה, כי המילה נקראת טוב, וכתיב (קהלת ז יד) **בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה בָטוֹב**. היינו ביום שמקיימים מצות מילה הקרויה טוב **הָיָה בָטוֹב** ואין לומר תחנון. כמו ביום טוב שאין אומרים תחנון. וכן (שמות ב ב) **וַתֵּרָא אֵתוֹ כִּי טוֹב הוּא שְׁנוֹלֵד מְהוּל**. וטוב לומר מזמור יענך על המקשה לילד. (ספר הגימטריאות) וכתב הרוקח – כל אלפא ביתא כתוב במזמור יענך לבד מט', וט' פסוקים איכא הכא לומר כל הקורא ט' פסוקים אלו כשהאיש מקשה לילד, אז תלד מיד. ובמדרש (תהלים כ ב) אמר רבי יהושע הכהן תשעה פסוקין יש במזמור הזה (בלי **לְמַנְצָה מְזֻמָּר לְדוֹד**, שהוא אינו מגוף המזמור) כנגד תשעה חודשים שהאשה מתעברת בהם ומה הן אומרת 'דעני חייאת הוא יענה אתכם'. מי שעונה יולדת בציריה '**צרה**' מלשון ציריה', הוא יענה אתכם. (סידור הרוקח עמ' תכה)

בזמור זה ט' פסוקים בגימטריא קטנה מספר 'אמת'. במזמור זה שבעים מילים – כנגד שבעים נפש שירדו בני יעקב למצרים. (תהלים המפורש – פרק כ) ובתיקוני זוהר שהם כנגד שבעים צירים וחבלי שכינה, ובמפרשים – שהם כנגד שבעים שנות חבלי משיח בדוגמת האיילה שצווחת שבעים קולות קודם הלידה. (זח"ב משפטים ק"ט ע"ב). בפרק זה ש"י אותיות – כנגד ש"י עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לצדיקים כשיבוא משיח. כתב הרוקח – האות ט' רומזת למכשולים המונעים מהתפילה לעלות ולהתקבל לפני כסא הכבוד, בפרק כולו לא מופיעה האות ט' היות ושום דבר לא יכול להפריע לתפילה זו מלהתקבל. (רוקח כח)

ויאמר י-הוה אל אברם אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. (יב א) פרש"י (יב ב) לא גלה לו הארץ מיד כדי להפכה בעיניו, ולתת לו שָׂכָר על פֶּל דָּבּוּר וְדָבּוּר. כתב האוה"ח (יב ד) – אכן כוונת הכתוב הוא להודיע חיבתו של אברהם שלא נתעכב אפילו שעה אחת בללא בגמר דברי ה' לך לך תכף וילך אברם ולא נתעכב לשום סיבה ועזב את אביו ומולדתו.

שאלה – כיצד ידע אברהם אבינו להיכן להתחיל ללכת, לאיזה צד, והקב"ה לא גילה לו כדי לחבבה בעיניו, והוא לא התעכב אלא הלך מיד.

תשובה – היה הענן הולך לפני אברהם והוא הולך אחריו. וכתב בעה"ט – **אַרְצָךְ** בגימטריא 'בעננים' (222).

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמִי וְהָיָה בְּרַכָּה. (יב ב) תרי"ג בגימטריא **שְׁמִי וְהָיָה בְּרַכָּה** (614 עם הכולל) רמז שיקיים תרי"ג מצוות וזרעו אחריו שיקבלו את התורה שכלולה בתרי"ג מצוות וזהו סוד שנקרא שמו 'אברהם' 'גימטריא' רמ"ח' שהם עיקר כל המצוות. (רבינו אפרים) אמרו רז"ל שמעת שנימול אברהם יש לאבות דין ישראל גמור. **וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמִי** שיקרא 'אברהם' וזה יהיה במילה. **וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמִי וְהָיָה בְּרַכָּה** גימטריא תרי"ג שכשאגדל שמך במילה אז יהיה לך דין ישראל ותקבל תרי"ג מצוות ולכן במילה נקרא 'אברהם' גימטריא רמ"ח' שבעת ההיא יקבל רמ"ח מצוות עשה. 'אברהם' גימטריא 'היה ברכה'. (פני דוד)

וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמִי פירוש אוסיף לך אות ה', הרומזת לבחינת ענוה, ומכאן זה זכה לומר (בראשית יח כז) **וְאֹנִי עֹפֵר וְאֶפֶר**. (שלחן מלכים)

אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחייתה נפשי בגלגלך. (יב ג) פרש"י – יתנו לי מתנות.

שאלה – כיצד אמר לשרה לומר שהוא אחיה והיא אשת איש וזהו אחד מהעבירות שנאמר בהם יהרג ואל יעבור (סנהדרין עד א). וקא עבר משום (ויקרא יט יד) וּלְפָנַי עֹנֵה לֹא תִתֵּן מִקְשָׁל.

תשובה – דעתו של אברהם היה אם ישאלו עליה אם היא נשואה, הוא ישיב להם שבעלה הלך למרחוק, ולא ימצאו להם תקנה להרוג את בעלה, וינחווה. (החזקוני) מאחר שאת בת אחי כמו שאמר בלוט בן אחיו (יג ה) **כִּי אֲנִישִׁים אֲחִים אֲנִינֵנו**. (הרוקח) **א"נ** אברהם גירש את שרה על תנאי, אם לא יארע נס ויגע בה פרעה תהיה מגורשת למפרע מעכשיו ואין כאן איסור אשת איש. (חת"ס) וכתב המלבי"ם (לקמן כ ה) – שלפי הדין בבן נח כשאחד מהם אמר אין את אשתי נעשית פנויה כי א"צ גט כריתות, וכשאמר אחותי היא נעשית פנויה.

וחייתה נפשי בגלגלך. (יב ג) פרש"י – יתנו לי מתנות.

שאלה – והלא כתיב (משלי טו כז) **וְשׁוֹנֵא מִתְּנוּת יִחְיֶה** ואיך היה אוהב שיתנו לו מתנות. ועוד מה ראה שקיבל מתנות מפרעה וממלך סדום לא רצה לקבל. **תשובה** – מה שכתוב **וְשׁוֹנֵא מִתְּנוּת יִחְיֶה** היינו בישראל אבל באומות העולם כמציל מידם דמי ולכן היה אוהב אברהם שיתנו לו מתנות. (הרע"ב) כדי שיאמינו שהיא אחותו לכן קיבל מפרעה, ודעתו וכוונתו שלא יבינו שהיא אשתו, ולפי שהסדומים היו צרי עין, וכתיב (משלי כו ג) **אֵל תִּלְחֹם אֶת לִחְם רֵעַ עֵינָיו**, על כן לא רצה לקבל מהם אבל המצריים אינם כך. (מושב זקנים) **א"נ** הכי קאמר אם ירצו לקחתך יצטרכו לתת לי מתנות כדי שאסכים ואז אוכל לבקש מתנות גדולות שלא יהא בכחם לתת. אבל אם ידעו שאת אשתי ידעו שאין עצה לקחתך אלא שיהרגוני. ולא עלה בדעתו שהמלך יקחנה שהוא בוודאי יכול למלאות כל בקשותיו. (טעמא דקרא)

שאלה – מדוע לא חשש אברהם שיאמר פרעה שהוא העשיר את אברהם כמו שחשש לגבי מלך סדום (יד ג) **וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הָעֹשֶׂה אֶת אֲבָרָם**. **תשובה** – פרעה נתן לאברהם מתנות מרכושו הפרטי, לכן פרעה יכל להתפאר ולומר שהוא העשיר את אברהם, וזה לא היה אכפת לאברהם כיון שזה אמת. לעומת זאת מלך סדום לא נתן לאברהם מרכושו הפרטי, שהרי זכה בכך אברהם כשלל המלחמה שבה נצח. אם כן מלך סדום רצה לתת לאברהם רכוש שכבר היה שייך לאברהם. לכן לא רצה אברהם שמלך סדום יתפאר בשקר ויאמר **אֲנִי הָעֹשֶׂה אֶת אֲבָרָם**. ובפרט כאשר האמת היא הפוכה, שאברהם הוא זה שהעשיר את מלך סדום. (אזנים לתורה)

וינעל אַברם ממערים: הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה. (יג א) יותר יש מעלה בישיבת ארץ ישראל כשחוזר מארץ ישראל לפי שעה לחוץ לארץ ואח"כ חוזר לשוב לשבת בארץ, טועם בה קדושה יתירה בפעם השנייה יותר מבראשונה. והוא נלמד מאברהם אבינו שכל עיקר מדריגתו ועילוי היה בפעם השנייה **וינעל אַברם ממערים**. (אגרא דפיקא אות קח)

ויהי בימי אמרפל מלך שניער אריוף מלך אלסר כדלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים. (יד א) **חידה בפרשה** – היכן רמזו בפסוק מאמר חז"ל (שבת נג.) הלכה כשמואל בדיני וכתב באיסורי. **תשובה** – אריוף הוא שמואל ונקרא אריוף על שם שהלכה כמותו בדינין, דאריוף לשון מלכות היא כמו ריכא ובר ריכא (ב"ב ד.). והכי פירושו, אריוף מלך אלא סר, כלומר אלא מאיסור דהלכתא כרב. (דעת זקנים) איתא (קידושין ל.) שלוי קרא לשמואל אריוף. פירש"י - על שם שהיה בקי בדינין ושופט כמלך השופט על הארץ לשון ריכא מלך. ודינא דמלכותא דינא.

ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי. (טו ג) **שאלה** – הלשון 'הן' נראית לכאורה מיותרת. הול"ל **ויאמר אברם לי לא נתתה זרע**. **תשובה** – בין אותיות אלף - בית ישנן רק שתי אותיות שאין להם זוג – אותיות : ה"א, נ"ו. (שכל האותיות מזדווגין למספר עשרה או מאה, א"ט, ב"ח, ג"ז, ד"ו – חוץ מהאות ה'. כמו"כ י"ז, כ"פ, ל"ע, מ"ס, מצטרפין למספר מאה חוץ מהאות נ"ו.) מי שלא זכה להוליד בנים נחשב בגדר פנוי שאין לו בת זוג. ודומה לאותיות ה'ן שאין להם זוג. וזהו שאמר אברהם, כיון שלא נתת לי זרע חשוב אני כמו 'הן', האותיות האלה שאין להם זוג. (אדרת אליהו)

ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיה. (יז ה) **דרשו חז"ל** (ברכות יג א) **תני בר קפרא:** כל הקורא לאברהם 'אברהם' - עובר בעשה. **שנאמר:** 'והיה שמך אברהם'. **רבי אליעזר אומר:** עובר בלאו, **שנאמר:** 'ולא יקרא עוד [את] שמך אברהם'.

שאלה – למה לא נזכר דין זה בפוסקים, מאחר דאית ביה לאו ועשה. **תשובה** – לפי שאין דין זה נוהג אלא בזמן שאברהם אבינו ע"ה עודנו חי בעולם הזה קודם שנפטר, וכן נמי נוהג לאחר תחיית המתים. (כן יהודים שם) **אלא מעתה הקורא ליעקב 'יעקב' ה'י נמי?! שאני התם דהדר אהדריה קרא, דכתיב (בראשית מו ב):** 'ויאמר אֶל-לְהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַקְוֹת הַלֵּילָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב'. (ברכות שם)

שאלה – זה עצמו קשה מדוע קראה התורה ליעקב אחרי שנשתנה שמו לישראל בשמו הראשון. **ועוד** אולי נלמד מיעקב על אברהם, שהשם הראשון לא נפסל ומותר להשתמש בו.

תשובה – כתוב במדרש (ספרי ראה נה) אין 'והיה' אלא מיד, ו'והיה' משמעו לאחר זמן. אצל אברהם כתוב **והיה שמך אברהם**, משמע שמיד יוחלף שמו לאברהם, לכן לא נקרא עוד בשם אברהם. אצל יעקב נאמר 'כי אם יִשְׂרָאֵל וְהָיָה שְׁמִי' משמע שרק בעתיד יקבע שמו כישראל, ולכן אין איסור להזכירו בשם יעקב. (פניני הגר"א) **ועוד** לפי שנתוסף ה' באברהם רמז על ה' חומשי תורה דכיון דהוא מקיימו אינו תלוי במזל ויזכה לבנים. ואם כן ה' הנוספת באברהם הוא לומר דיש לו דין ישראל המקיימין ה' חמשה חומשי תורה. והקורא אברהם מגרעות נתן באבינו הראשון ח"ו דלא ניכר שדינו כישראל וה"ט דאסור ועובר בעשה, משא"כ **יעקב** ששמו מורה על י' דברות ע"י זקנים ק' כנגד מאה אמות של היכל ב' על שני לוחות ולזה שפיר קרינן ליה יעקב כי בשם יעקב רמזו ארבעה דברים של ישראל כאמור. **ועוד** יש לומר טעם פשוט דיעקב וישראל הם ב' נשמות עליונות ונשמת יעקב נשארה בו והמיתה היה לישראל לבד (כדאמרין תענית ה ב יעקב אבינו לא מת) ולכן דין הוא שנוכל לקרות יעקב כיון דהיא נשמה קדושה נפרדת מנשמת ישראל משא"כ גבי אברהם דה' הנוספת הוא להאיר השם עצמו בתוספת זה ולכן היטב חרה לו על הקורא אברהם אברהם דפוגם בשמו בבלי דעת. (פתח עינים – ברכות יג א) **ועוד** טעם שנשאר לו שם יעקב כי הנה למראה עינים נשא שתי אחיות אבל לאה ורחל בסודן למעלה כחדא חשיבי. ולכן נשאר לו שם יעקב לרמז דלאה ורחל כחדא ניהו ולא עשה איסור ח"ו. **יעקב** יוד רמזו לרחל דהיא ספירה עשירית מ'. **עקב** היא לאה בסוד עקב ענוה. (מראית העין שם)

זאת בריתי אשר יביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר. (יז יז) **מצות מילה נקראת 'ברית'.** רמז יש כאן, 'ברית' בגימטריא תרי"ב, ובצירוף המצוה עצמה הרי זה תרי"ג, כנגד תרי"ג מצוות. שכן מצות מילה שקולה כנגד כל תרי"ג מצוות התורה. ולא עוד אלא שבלעדיה לא נכנס גר לדת היהודית ולתרי"ג מצוותיה. (פניני הגר"א)

בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֶבְרָהָם וַיִּשְׁמְעָאֵל בְּנּוֹ. (כו) **בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֶבְרָהָם וַיִּשְׁמְעָאֵל בְּנּוֹ.** מה הוא **בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה**, בגבורת השמש בחצי היום. ולא עוד, אתאי 'עצם' מ'עצם' מיום הכפורים, מה להלן (ויקרא כג, כח) **כָּל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כְּפֻרִים הוּא**, שביום הכפורים נמול אברהם, ובכל שנה ושנה הקב"ה רואה דם הברית של מילה של אברהם אבינו, ומכפר על כל עונותינו, שנאמר (ויקרא טז, ל) **כִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עַלְיֵכֶם לְטָהָר אֲתֹכֶם**. (פדר"א פכ"ט, ילקוט"ש) ובמדרש - אמר לו אברהם: ומי ימול אותי? אמר לו: אתה לעצמך. נטל אברהם את החרב ואחז בערלתו, והיה מתירא, לפי שהיה זקן והיה מרתת. אמר לפניו: רבש"ע, זקן אני. מה עשה הקב"ה כביכול? שלח ידו ואחז עמו, והיה אברהם חותך עד שמל. כך עזרא משבח ואומר: **אֲתָה הוּא י-הוָה לְבַדָּה וגו' וּמִצְאָתָה אֵת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיהָ** (נחמיה ט, ט – ח) **'וְכָרוֹת לוֹ הַבְּרִית' אין כתיב כאן, אלא וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית** וכתוב בסוף הפסוק: **וְנָתַתָּם אֵת דְּבָרֶיהָ כִּי צִדִּיק אֲתָה**. (תנחומא) כתב החיד"א – בשם המדרש שהיה מצטער אברהם אע"י ובא עקרב ועקצו ונימול, ורמז **בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֶבְרָהָם** ר"ת **בַּעֲצֵם** בעקיצת עקרב צדיק מל. (חומת אנך)

בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל בְּגִימַטְרִיא יוֹם הַכְּפֻרִים (417 עם הכולל) ולכן מן **ויהי אברהם בן תשעים שנה ותשע שנים** (בראשית יז יא) בפרשת מילה שנ"ה תיבות כמנין 'כפורים' (356 עם הכולל) שמכפר על כל ימות השנה. (רבינו אפרים) **שאלה** – הרי קיים אברהם אבינו כל התורה, וקיימא לן מילה שלא בזמנה אינו דוחה שבת וי"ט, א"כ אברהם שמילתו היה מילה שלא בזמנה, איך היה מותר למול את עצמו ביום כיפור.

תשובה – **בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֶבְרָהָם**, כוונת המדרש לומר דכיון שהיום ניתנה לו המצוה, הוא כמילה בזמנה לכן היה לו מותר לחלל את יום כיפור, דברית מילה בזמנה דוחה יום כיפור. (לויט חן) **א"צ** ע"פ המדרש שהיה מתירא אברהם וכביכול אחז הסכין הקב"ה עמו הוי **וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית**, א"כ הויא ליה שנים שעשוה לכן לא היה איסור. (חת"ס, מעדני אשר) **א"צ** לפי המדרש שהיה מצטער ובא עקרב ועקצו אתי שפיר (מעדני אשר) משום הכי אמר הכתוב **נִמּוֹל אֶבְרָהָם** ולא כתיב 'מל אברהם' שעקצו עקרב ומצא עצמו מהול. (חומת אנך)

למה המתין הקב"ה עד צ"ט שנים בציווי למול את אברהם? **צד"ק ט"ת** בגימטריא 'תרי"ג' (613) – כל זמן שלא הגיע לצ"ט כאילו לא היה לו אלוקים, אף על פי שהיה עסוק במצוות פגום היה מן הערלה, ואז אמר לו **אֲנִי אֶל שְׂדֵי**, וכן לא אמר הקב"ה ליעקב **אֲנִי אֶל שְׂדֵי פָרָה וְרִבְיָה** עד שהיה בן צ"ט שנים ואז בירכו ושינה את שמו, כמו שנקרא אברהם כשהיה בן צ"ט, ואברהם גייר בן צ"ט שנה את ילידי ביתו, וכן יעקב אמר (בראשית לה ב) **הֲסֵרֵי אֵת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶד אֲשֶׁר בְּתֹכְכֶם וְהַשְׁתָּרִו וְהַתְּלִיפוּ שְׁמִלְתִּיכֶם**. וזהו שאמר (בראשית כח כא) **וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְהָיָה י-הוָה לִי לֵאלֹהִים**. (הרומק)

לכך מברכים 'על' המילה – על בגימטריא ק', שמל אברהם ליצחק בן ק'. **המילה** גימטריא צ', שהיתה שרה בת צ' שנים בלדתה את יצחק. (רבינו אפרים)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת